

දුක්ඛ නිරෝධාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ සුත්‍රාගත විචරණයක්

දාපනේ චන්දරතන හිමි

චතුරාර්ය සත්‍යයෙහි තුන්වන ආර්ය සත්‍ය දුක්ඛ නිරෝධාර්ය සත්‍යයි. මෙය දුක් නිරුද්ධ කිරීම හෙවත් ක්‍ෂය කිරීම පිළිබඳව විස්තර කරයි. පළමු වන ආර්ය සත්‍යයෙහි එනම් දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යයේදී දුක් යන්න සැකෙවින් දක්වා ඇත. දුක්ඛ දුක්ඛ, විපරිනාම දුක්ඛ, සංඛාර දුක්ඛ යනු දුක් පිරික්සා බැලිය හැකි ප්‍රධාන ආකාර තුන බව එහි දක්වා ඇත. පළමු වන ආර්ය සත්‍යයෙහි සඳහන් වන පරිදි දුක්ඛ දුක්ඛ යනු අප එදිනෙදා ජීවිතයේදී මුහුණ දෙන සාමාන්‍ය දුක්ඛය. එනම් ජාතිය, ජරාව හා මානසික වශයෙන් ඇතිවන දුක්ඛය. ජීවිතයේ කිසිම සැපතක් හෝ දොම්නසක් ස්ථිරව පවතින්නේ නැත. අද දින සතුටට පත්වන පුද්ගලයා තව මොහොතකින් දුක්ඛ පත්විය හැක. මෙම වෙනස් වීම පුද්ගලයාගේ දුක්ඛ හේතු වේ. එබැවින් වෙනස්වීම නිසා හටගන්නා දුක් විපරිනාම දුක්ඛ යනුවෙන් හඳුන්වා ඇත. මෙසේ මොහොතින් මොහොත වෙනස් වන ප්‍රභවයන් මම, මගේය, කියා අල්ලා ගැනීමට පුහුදුන් පුද්ගලයා කැමතිය. මෙසේ අල්ලා ගන්නා සියල්ලම දුක්ඛ බව බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළහ. කොටින්ම උන්වහන්සේ දේශනා කොට වදාළේ මමය, මාගේය, යනුවෙන් අල්ලා ගන්නා පංචස්කන්ධයම දුක්ඛ බවයි. (පංචපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා) මෙම සත්‍ය, පුද්ගල, මම වශයෙන් අල්ලා ගැනීම හෙවත් උපාදානය නිසා ඇතිවන දුක්ඛ සංඛාර දුක්ඛ වශයෙන් හැදින්වේ.

මෙම දුක්ඛ ඇතිවීමට ප්‍රමුඛ හේතුව හෙවත් එකම හේතුව තෘෂ්ණාව බව දෙවන ආර්ය සත්‍යයේදී පැහැදිලි කරයි. එහිදී තෘෂ්ණාව හෙවත් ඇලීම, කාම, භව, විභව යනුවෙන් කොටස් තුනකට බෙදා දක්වා ඇත. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ෂ යන පංච කාමයන්හි ඇලී ගැලී සිටීම කාම තණ්හා නම් වේ. භවයට ඇති ආශාව හෙවත් ආත්මය සදාකාලිකය වෙනස් නොවේ යනුවෙන් ශාස්වත දෘෂ්ටිය තුළින් ඇති කරගන්නා වූ තෘෂ්ණාව භව තණ්හා නම් වේ. සත්‍යයා පුද්ගලයා මරණින් මතු නොපවතී යනුවෙන් උච්ඡේද හෙවත් ලෝකායත වාදී දෘෂ්ටියට බැස ඇති කරන්නා වූ තෘෂ්ණාව විභව තණ්හා නම් වේ. මෙලෙස දුක්ඛ පිළිබඳවත් දුක්ඛ ඇතිවීමට හේතුව

තෘෂ්ණාව පිළිබඳවත් පළමු හා දෙවන ආර්යා සත්‍යයන් තුළින් මනාව අවබෝධ කර ගත හැක.

එබැවින් මෙහිදී අප දුක ඇතිවීමට හේතු වන තෘෂ්ණාව ක්‍ෂය කිරීම හෙවත් නිරෝධය පිළිබඳව බුද්ධ වචනය විමසා බැලීමට යොමු වෙමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ උන්වහන්සේගේ මංගල ධර්ම දේශනාවේ දී (දම්සක් පැවතුම් සූත්‍රය) ඉසිපතන මීගදායේදී පස්වග තවුසන් අමතා මෙසේ වදාළහ.

"මහණෙනි, දුක්ඛ නිරෝධාර්යා සත්‍ය යනු මෙයයි. එනම් තෘෂ්ණාවෙහි ශේෂයක් නොමැතිව ඉවත් කිරීම, නැති කිරීම, අත්හැරීම, මුලිනුපුටා දැමීම, එයින් මිදීම, හා නොඇලීමයි"¹

මෙහිදී පැහැදිලි වන්නේ දුක ඇතිවීමට හේතුවන තෘෂ්ණාව නැති කිරීම, ක්‍ෂය කිරීම දුක්ඛ නිරෝධය හෙවත් නිර්වාණය යන්නයි. එය තවත් පැහැදිලි ලෙස දක්වන්නේ නම් තෘෂ්ණාව නැති කිරීම රාගය නැති කිරීම නිර්වාණය වේ. (තණ්හක්ඛයෝ විරාගෝ නිරෝධෝ තිබ්බාණං)², මෙහිදී මතක තබා ගත යුත්තේ තෘෂ්ණාව නැති කිරීම ම නිර්වාණය බවයි. තෘෂ්ණාව නැති කිරීම හා නිර්වාණය යනු දෙකක් නොවන බව අවබෝධ කරගත යුත්තාහ. රාධ නැමැති හික්ෂුව අමතා බුදුන් වහන්සේ වදාළේ "රාධය, තෘෂ්ණාව නැති වීම නිර්වාණයයි." යනුවෙනි.³ එබැවින් තෘෂ්ණා නිරෝධය හා නිර්වාණය යන්න එකක් ම බව අවබෝධ කරගත යුතුය. තෘෂ්ණා නිරෝධය හා නිර්වාණය යන වචන දෙකෙහිම අරුත එකක් බව ඒ පිළිබඳව විස්තර කොට දක්වා ඇති සූත්‍ර අධ්‍යයනයේදී පැහැදිලි වේ. එබැවින් මෙහිදී පාලි සූත්‍රවල අන්තර්ගත දුක්ඛ නිරෝධය පිළිබඳ දේශනා කීපයක් සලකා බැලීම යුත්තාහ.

මජ්ඣිම නිකායෙහි සදහන් පරිදි පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව ඡන්ද රාගය හෙවත් ආශාව හැරදැමීම, ඡන්ද රාගය නැති කිරීම දුඃඛ නිරෝධය වේ.⁴ අසංඛත යන්න අර්ථ දක්වන බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ දේශණා කළහ. "මහණෙනි, අසංඛත නම් කවරේද? මහණෙනි, රාගය නැති කිරීම, ද්වේශය නැති කිරීම, මෝහය නැති කිරීම යන මෙය අසංඛත යයි කියනු ලැබේ. මෙහිදී අසංඛත යනුවෙන් දක්වා ඇත්තේ කුසලාකුසල කර්මයන් රැස් නොකිරීමක් යයි අනුමාන කළ හැක.

චූලතණ්හාසඛධය සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන ආදිය තණ්හා, දිට්ඨි මාන වශයෙන් නොගන්නා

වූ හික්ෂුව සියලු ධර්මයන් වෙසෙසින් අවබෝධ කරගන්නා බවයි. එසේ අවබෝධ කරගත් හික්ෂුව සැප හෝ දුක හෝ නිදුක් නිසැප වේදනා තුනෙන් කිනම් වේදනාව විඳිතත්, එම වේදනා නිත්‍ය යැයි අල්ල නොගනී එම හික්ෂුව විරාගානුපස්සී ව, නිරෝධානුපස්සී ව පටිනිස්සග්ගානුපස්සීව වසයි. තවද ලෝකයෙහි කිසිවක් උපාදාන වශයෙන් නොගනී. එබැවින් තණ්හා නිරුද්ධ වෙයි. ජාතිය ක්‍ෂය වෙයි.⁵

අවිද්‍යාවේ ම නිරවශේෂ විරාග නිරෝධයෙන් සංඛාර නිරුද්ධ වෙයි. ජාති නිරෝධයෙන් ශෝක උපායාස නිරුද්ධ වෙයි. මෙසේ මුළු මහත් දුක් රැසෙහිම නිරෝධය සිදුවන බව, මහා තණ්හා සංඛය සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළහ.⁶

බුදුරජාණන් වහන්සේ සච්චකයන්ට දේශනා කර වදාළේ, "යම්කිසි පුද්ගලයෙක් සිත කිලිටි කරන පුනර්භවය ඇති කරන දුක් විපාක ගෙන දෙන, මතු ජාති ජරා වලට හේතුවන ආශ්‍රවයන් අප්‍රහීණ නම් ඔහු මූලා වූවෙකු බවයි. එසේම යමෙක් එම ආශ්‍රවයන් ප්‍රහීණය කරන ලද්දේ නම් ඔහු කරටි කැපු තල් ගසක් මෙන් යළි නූපදියි, නොහටගනියි."⁷

පෘථග්ජන පුද්ගලයා ඔහුගේ අපරිඤ්ඤාතභාව හෙවත් නිවැරදි අවබෝධය නොමැතිකමින්, පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ ආදී සියලුම ප්‍රපංචයන් තණ්හා දිට්ඨි මාන වශයෙන් වැරදි ලෙස අවබෝධ කර ගනියි. එහෙත් රාග, දෝස, මෝහ යන ආශ්‍රව ප්‍රහීණ කළ බිණාශ්‍රවයන් වහන්සේලා පඨවි ආදී ප්‍රපංචයන් නිවැරදි ලෙස අවබෝධ කරගන්නා බව මූල පරියාය සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළහ.⁸

සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, රූප තණ්හා, සද්ද තණ්හා, ගන්ධ තණ්හා, රස තණ්හා, පොට්ඨබ්භ තණ්හා, ධම්ම තණ්හා යන තණ්හා සමූහය වේදනාව නිසා හටගන්නා බවයි. වේදනාව නැති කිරීමෙන් එම තණ්හාව ක්‍ෂය වන බව උන්වහන්සේ දේශනා කළහ.⁹

අවිද්‍යාව දුරුකොට විද්‍යාව උපදවාගත් හික්ෂුව කාම, දිට්ඨි, සීලබ්ඛත, අත්තවාද යන උපාදානයන් නොගනී. උපාදානයන් නොගන්නේ තැනි නොගනී. තැනි නොගන්නේ කෙලෙස් පිරිනිවීමෙන් පිරිනිවන් පායි.¹⁰

ආර්යා පර්යේෂණය වශයෙන් බුදුන් වහන්සේ අරිය පර්යේෂන සූත්‍රයේදී දක්වා ඇත්තේ, පුද්ගලයා ජාති ස්වභාව ඇති ව ජාති ස්වභාවයෙහි ආදීන දැන ජාතියක් නැති, ජරා ස්වභාව දැන ජරා

ස්වභාව නැති, මරණ ස්වභාව දැන මරණ ස්වභාව නැති ශෝක ස්වභාව දැන ශෝක ස්වභාව නැති, කෙලෙස් ස්වභාව දැන කෙලෙස්සීමක් නැති, උතුම් වූ යෝගක්ඛේම නම් නිවන සොයන බවයි.¹¹

රාග, දෝස, මෝහ යන ක්ලේෂයන් ප්‍රමාණ කරණයන් බවත් රහතුන් වහන්සේලා එම කෙලෙස් නැති නිසා මූලසුන් ය. තාලාවස්තුමෙන් කරණ ලදී. මතු නූපදී. යනුවෙන් සැරියුත් රහතන් වහන්සේ මහා කොට්ඨිත තෙරුන් වහන්සේට දේශනා කළහ.¹²

බුදුරජාණන් වහන්සේ බක බ්‍රහ්මයා හට දේශනා කළේ මම හවයෙහි භය දැකම විභව නම් නිවන සොයන්නවුන් හවයෙහි ම දැක කිසිදු හවයක් ග්‍රහණය නොකළෙමි, නන්දී නම් හව තණ්හාවන් උපාදානය නොකළෙමි¹³ යනුවෙනි.

දීඝ නිකායේ කුට දන්ත සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ කුට දන්ත බමුණාට දේශනා කරන්නේ කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, දිට්ඨාශ්‍රව, අවිජ්ජාශ්‍රව යන ක්ලේෂයන් ප්‍රතිණය කළ හික්කුව නිවන් අවබෝධ කර ගන්නා බවය.¹⁴

කාමාදී ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන් සහමුලින්ම ප්‍රතිණය කිරීම දුක්ඛ නිරෝධාර්යා සත්‍ය යැයි දීඝ නිකායේ මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. එසේම එම සූත්‍රයේදී තෘෂ්ණාව ලොව ප්‍රිය වූ මධුර වූ දෑ කෙරෙන් පහකළ යුතු බව දේශනා කොට ඇත. එම ප්‍රිය වූ මධුර වූ දෑ නම් වක්ඛු ආදී අප්ඤ්ඤානික ආයතන සය ද, රූපාදී බාහිරායතන සය ද, වක්ඛු සමඵස්සඵ වේදනා දී වේදනා සය ද, රූප තණ්හාදී තණ්හා සය ද, රූප විතක්කාදී විතක්ක සය ද, රූප විචාරාදී විචාර සය ද යන මේ සියල්ල ලෝකයෙහි ප්‍රිය මධුර දෑ බව එම සූත්‍රයේ දේශනා කොට ඇත. මේවා කෙරෙන් තෘෂ්ණාව පහවීම නිරුද්ධ වීම දුක්ඛ නිරෝධාර්යා සත්‍ය බව දේශනා කොට ඇත.¹⁵

මේ ආදී ලෙස පාලි සූත්‍රවල දුක්ඛ නිරෝධය පිලිබඳව විවිධ වචන භාවිතා කරමින් ශ්‍රවණය කරන්නාගේ පහසු අවබෝධය සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කොට ඇත. විවිධ වචන භාවිතා කරමින් මේ ගැඹුරු ධර්මය සූත්‍ර වලදී නොයෙක් ආකාරයෙන් විස්තර කොට දක්වා ඇතත්, මේ සියල්ලෙහිම සම්පිණ්ඩනය වන්නේ තෘෂ්ණාව නැති කිරීම දුක්ඛ නිරෝධය බවයි. උදාහරණයක් ලෙස තෘෂ්ණාව යන වචනය තුළ අර්ථ දහයක් අන්තර්ගත වේ. බුද්ධ ධර්මයෙහි මේවා දස සංයෝජන යනුවෙන් විස්තර වෙයි. පුද්ගලයා නැවත නැවතත් දුකට භාජනය වෙමින් සසර සැරිසරන්නේ මෙම

සංයෝජන ධර්ම නිසාය. සංයෝජන යන්නෙහි තේරුම බැඳීම යන්නයි. මෙම ධර්මතා පුද්ගලයා සසරෙහි බැඳ තබන බැවින් සංයෝජන යනුවෙන් දක්වා ඇත. එම දස සංයෝජන ධර්ම නම්, සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස, කාමරාග, ව්‍යාපාද, රූපරාග, අරූපරාග, මාන, උද්ධච්ච සහ අවිජ්ජා යනු එම දහයයි. තෘෂ්ණාව යන වචනය තුළ මෙම සංයෝජන ධර්ම දහය ම ඇතුළත් වේ. එබැවින් කිනම් නයින් විස්තර කොට ඇතත් තෘෂ්ණාව නැති කිරීම දුක්ඛ නිරෝධය හෙවත් නිර්වාණය බව අවබෝධ කරගත යුතුය. තෘෂ්ණාව නැති කිරීමේ ක්‍රමවේද තුනක් පිලිබඳව බුදුදහමෙහි දක්වා ඇත. ඒවා නම්,

- 01. තදංග ප්‍රභාණය
- 02. විෂ්කම්භණ ප්‍රභාණය
- 03. සමුච්ඡේද ප්‍රභාණය යනු යි.

සත්‍යයාගේ චිත්ත සන්තානයෙහි නානාවිධ අකුසල ධර්මයන් හටගනී. එමෙන්ම නානාවිධ කුසල ධර්මයන් ද හට ගනී. මෙම කුසල ධර්මයන්ගේ ශක්තියෙන් එක් එක් අකුසල ධර්මයන් කෙටිකලකට පමණක් ප්‍රභාණය කිරීම හෙවත් නැති කිරීම තදංග ප්‍රභාණය නම් වේ. මෙලෙස කුසල ධර්මයකින් අකුසල ධර්මයක් කෙටිකලකට යටපත් කරන ආකාරය මජ්ඣිම නිකායේ සල්ලේඛ සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. එනම් උදාහරණයක් ලෙස ප්‍රාණසාත අකුසල කර්මය කරන්නා වූ පුරුෂයෙකුට, ප්‍රාණසාතයෙන් වැළකීමේ කුසලය වැඩීම තුළින් ඉහත අකුසලය ප්‍රතිණය කළ හැක. (පාණාතිපාතස්ස පුරිස පුද්ගලස්ස පාණාතිපාතා වේරමණි හොති පරිනිබ්බාණාය)¹⁶

මහත්ගත ධ්‍යානයන් කරණකොට ගෙන දීර්ඝ කාලයකට අකුසල ධර්මයන් නැති කිරීම, විෂ්කම්භණ ප්‍රභාණය නම් වේ. අංගුත්තර නිකායෙහි නවක නිපාතයෙහි එය විස්තර කොට දක්වා ඇත්තේ මෙසේය. "ඇවැත්නි, මේ ශාසනයෙහි මහණනෙම, විතර්ක සහිත වූ, විචාරය සහිත වූ විවේකය හේතු කොට ගෙන හටගන්නා වූ ප්‍රීතිය හා සුඛය ඇත්තා වූ, ප්‍රථම ධ්‍යානය සම්පාදනය කොට වාසය කෙරේ ද මෙපමණක් වූ අකුසල ධර්මයන්ගේ නිරෝධය; විෂ්කම්භණ ප්‍රභාණය නම් වේ."¹⁷

සියලුම ක්ලේෂ ධර්මයන් නැවතත් නූපදනා ආකාරයෙන් මුළුමනින්ම ප්‍රභාණය කිරීම සමුච්ඡේද ප්‍රභාණය නම් වේ. ක්ලේෂ නිර්වාණය යනු ද ඊට නමකි. විස්තර වශයෙන් දක්වතොත්

බුදුරජාණන් වහන්සේ ධම්ම පදයේ දී දේශනා කර වදාළේ, යම් කිසි ගසක මූල ශක්තිමත්ව තිබේ නම් එම ගස කපා දැමුව ද නැවත නැවතත් එම ගස ලියලන්නාක් මෙන්, අනුෂය සහිත තෘෂ්ණාව මුළුමනින් ම නොනැසූ කල්හි මෙම පංචස්කන්ධ දුක නැවත නැවතත් හට ගනියි. (යථාපි මූලේ අනුපද්දවේ දළ්භේ ජන්තොපි රුක්ඛෝ පුනරේව රුහති, එවම්පි තණ්හානුසයේ අනුභවෙන, නිබ්බන්තති දුක්ඛ මීදං පුනස්පුනං) එබැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කර වදාළේ තෘෂ්ණාව නැවතත් නූපදිනා ආකාරයෙන් සමුච්ඡේද වශයෙන් ප්‍රභාණය කළ යුතු බවයි. දුක්ඛ නිරෝධාර්ය සත්‍යය යනු මෙලෙස තෘෂ්ණාව සහමුලින්ම ප්‍රභාණය කිරීමයි. නිර්වාණ අවබෝධ කරගැනීම තෘෂ්ණාව තදංග වශයෙන් හෝ විශ්කම්භණ වශයෙන් ප්‍රභාණය කිරීමෙන් කළ හැක්කක් නොවේ. නිර්වාණය අවබෝධ කරගැනීමට පුද්ගල සන්තානයෙහි නැවත නැවත උපදනා තෘෂ්ණාව සහමුලින්ම නැතිකළ යුතුය. තෘෂ්ණාව ඉතිරි නැතිව ඉවත් කිරීම නැති කිරීම අත්හැරීම මුළුමනින් ම ඉවත් කිරීම දුක්ඛ නිරෝධය බව ධම්මවක්කප්පවත්තන සූත්‍රයේදී දේශනා කළේ එබැවිනි.

ඉහත කරුණු සලකා බැලීමේදී දුක්ඛ නිරෝධාර්යය සත්‍ය පිළිබඳව පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබාගත හැක. කෙටියෙන්ම දක්වතොත් තෘෂ්ණාව නැති කිරීම නිරෝධාර්යය සත්‍ය නම් වේ. එනම් තෘෂ්ණාව නැතිකිරීම තුළින් නිර්වාණය අවබෝධ කරගත හැකි බවයි. "තණ්හක්ඛයෝ නිරෝධෝ නිබ්බාණං" යනුවෙන් ඉහතදී එය සඳහන් කරන ලදී. නමුත් මෙහිදී බොහෝ දෙනාට පැන නගින ගැටලුව නම් නිර්වාණය යනු කුමක් ද යන්නයි.

එබැවින් නිවන යනු කුමක්ද? යන්න කෙටියෙන් හෝ විස්තර කිරීම වටී. ඉහත සඳහන් කළ පරිදි තෘෂ්ණාව නැති කිරීම හා නිවන යනු දෙකක් නොවන බව මතක තබා ගත යුතුය. නිර්වාණය පිළිබඳව සම්පූර්ණ උත්තරයක් දීමට මානව භාෂාව ප්‍රමාණවත් නොවන බව වල්පොල රාහුල ගිමියන්ගේ මතයයි. සම්මුති වශයෙන් සකස් කර ගන්නා ලද භාෂාවක් තුළින් පාරභෞතික වූ නිර්වාණය වැනි සංකල්ප විස්තර කිරීමට නොහැක. ඉදිබුවා දිය ගොඩ දෙකෙහිම වසයි. වතුරට ගිය පසු උග්‍ර මාළුවාට ගොඩබිම පිළිබඳව විස්තර කියයි. එහෙත් ඒවා තේරුම් ගැනීමට උචමනා වචන මාළුවා නොදනියි. වචන යනු අප දන්නා දේවල් හා අදහස් දැක්වීමට යොදනු ලබන සංකේත ය.

භාෂාවක් තුළින් යථාර්ථය අවබෝධ කර ගැනීම අසීරුය. භාෂාව අප රචන සුළු ය.¹⁸

නිර්වාණය විස්තර කර ඇත්තේ නැත යන අර්ථය ඇති වචන වලිනි. උදාහරණයක් ලෙස තෘෂ්ණාව නැති කිරීම නිර්වාණය යන්න දැක්විය හැක. ඇත යන අර්ථය ඇති වචනවලින් එය තේරුම් කිරීමට වඩා නැත යන වචන වලින් එය තේරුම් ගැනීමට පහසු නිසා එවැනි පිළිවෙතක් බුදුන් වහන්සේ අනුගමනය කෙට ඇත. මෙසේ තණ්හක්ඛය (තෘෂ්ණාව නැති වීම) විරාග (රාගය නැති වීම) නිබ්බාණ (නිවීම) යන නිෂේධාර්ථක වචන වලින් නිවන විස්තර කොට ඇතත් නිවන යනු නැතිකිරීමක් නොව වැඩීමක් බව (භාවිතබ්බං) අවබෝධ කරගත යුතුය.

දීඝ නිකායෙහි නිර්වාණ යන්න අර්ථ දක්වා ඇත්තේ මෙසේය. "මෙහි පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන මේවා නොපිහිටති. මෙහි දික්, කෙටි, කුඩා, මහත්, සුබ, අසුබ බව ද, නාමය ද, රූපය ද ඉතිරි නොවී නැති වී යයි. එහි මෙලොවක් නැත. පරලොවක් නැත. සඳ හිරු දෙදෙනා නැත. එහි පැමිණීමක්, යෑමක්, සිටීමක්, චුතියක්, උපතක්, නැතැයි ද කියමි."¹⁹

පරිනිර්වාණයෙන් පසු බුදුරජාණන් වහන්සේට හෝ රහතුන් වහන්සේ තමකට සිදුවන්නේ කුමක් ද යන්න ඇතමුත් නගන ප්‍රශ්නයකි. මෙය බුදුන් වහන්සේ පිළිතුරු නොදුන් (අව්‍යාකෘත) ප්‍රශ්න ගණයට අයත් වන්නකි. වච්ඡ නැමැති පරිබ්‍රාජකයෙකු නැඟු ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙමින් බුදුන් වහන්සේ වදාළේ, උපදී නො උපදී යන වචන රහතුන් වහන්සේලා සඳහා යෙදිය නොහැකි බවය. කවර හෙයින් ද යත් රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන මේ සියල්ල මතු නූපදින පරිදි නැති කළ රහතුන් වහන්සේලාට උපදී හෝ නූපදින යන ව්‍යවහාර භාවිතා කළ නොහැකි හෙයින්.²⁰

පිරිනිවන් පෑ රහතුන් වහන්සේ තෙල් හෝ වැටිය ඉවරවී ගිය පසු පහන නිවී යන්නාක් මෙන් නිවී යන බව බුදුන් වහන්සේ දේශනා කොට ඇත.²¹ පහන නිවී ගිය පසු දැල්ල කොහේ ගියේ දැයි අසීම නිෂ්ඵල ප්‍රශ්නයකි. සියලු සංස්කාර ධර්මයන් ප්‍රතිණය කිරීමෙන් රහතුන් වහන්සේ පහනෙහි තෙල් හෝ වැටිය ඉවර වීමෙන් නිවී ගියා සේ දිව්‍ය ලෝක සංකල්පය මෙන් අත්පත්කර ගතහැකි ස්ථානයක් නොවන බව අවබෝධ කරගත යුතුය.

බොහෝ ආගම්වල පරම යථාර්ථය කරා ලගාවිය හැක්කේ මරනින් පසුය. එහෙත් නිර්වාණ අවබෝධයට මැරෙනකම් බලා සිටිය යුතු නැත. එය මෙලොවදීම අවබෝධ කරගත හැක්කකි. තම සන්තානනයෙහි හටගෙන ඇත්තා වූ තණ්හාව මුලින් උපුටා දමා සියලුම ක්ලේෂ ධර්මයන් ප්‍රහීණය කිරීමෙන් නිවන අවබෝධ කරගත හැක. තෘෂ්ණාවේ නිරෝධය නිර්වාණය යැයි බුදුන් වහන්සේ දක්වා වදාළේ එබැවිනි. දුක්ඛ නිරෝධාර්යය සත්‍යය යනු ද එයමය.

ආන්තික සටහන්

- 1 9෫0 බො පන හික්ඛවේ දුක්ඛ නිරෝධං අරිය සච්චං යො තස්සායෙව තණ්හාය අසෙස විරාග නිරොධො වාගො පටිනිස්සග්ගො මුත්ති අනාලයෝ - දම්සක් පැවතුම් සූත්‍රය
- 2 ස. නි. I 136 පි. (P.T.S.)
- 3 ස. නි. III 136 පි. (P.T.S.)
- 4 ම. නි. I 191 පි. (P.T.S.)
- 5 ම. නි. I වූලතණ්හාසංඛය සූත්‍රය 246 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 6 ම. නි. I මහාතණ්හාසංඛය සූත්‍රය 255 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 7 ම. නි. I මහා සච්චක සූත්‍රය 244 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 8 ම. නි. I මූලපරියාය සූත්‍රය 1 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 9 ම. නි. I සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රය 49 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 10 ම. නි. I වූල සීහනාද සූත්‍රය 67 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 11 ම. නි. I අරියපරියේසන සූත්‍රය 103 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 12 ම. නි. I මහාවේදල්ල සූත්‍රය 286 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 13 ම. නි. I බ්‍රහ්මනිමත්තනික සූත්‍රය 316 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 14 දී. නි. කුට්ඨනක සූත්‍රය සූත්‍රය 40 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 15 දී. නි. මහාසතිපට්ඨාන සූත්‍රය 217 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 16 ම. නි. I සල්ලේඛ සූත්‍රය 39 පි. (සිංහල - බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය)
- 17 අංගුත්තර නිකාය, නවක නිපාතය
- 18 බුදුන් වදාළ ධර්මය - චල්පොල රාහුල හිමි, 51 පි.
- 19 දී.නි. I, 122 පි.
- 20 ම.නි. II, 486 පි. (P.T.S.)
- 21 නිබ්බන්තිධිරායථායං පදීපො